

U Zemljopisnome pregledu Ive Juras, Zagreb, 1941., *Arktik* se ne spominje posebno nego samo u pridjevu *arktički*: *Arktički pol*, *Arktički arhipelag*, ali se kopno jasno naziva *Antarktika*.

U Atlasu svijeta, LZ, Zagreb, 1961. piše *Polarne zemlje – Arktik i Antarktik*, a na samome zemljovidu *Sjeverno ledeno more i Zapadna Antarktika, Istočna Antarktika*. Korisnik ne će lako uočiti u čemu je sadržajna razlika, ali se nazire.

Atlas svijeta, LZ, Zagreb 1974., ima samo *Arktik, Sjeverno ledeno more i Antarktika* za cjelinu kontinenta i *Zapadna Antarktika, Istočna Antarktika*.

Veliki atlas svijeta, Ljubljana, 1976., hrvatskosrpsko izdanje, koje je priredio Alfonso Cvitanović, naziva *Arktik* nema, samo *Sjeverno ledeno more i Antarktika*. Na sjeveru ima *Arctic Bay*, i to je sve.

U Općoj enciklopediji, III. izd., Zagreb, 1977. piše da je Arktik područje oko Sjevernoga pola, da je ime je dobio po zvijezdu Velikoga i Maloga Medvjeda, grč. *arktos* "medvjed" i da se sastoji od rubnih dijelova Eurazije i Sjeverne Amerike, Sjevernoga ledenog mora i njegovih otoka. Antarktika je kopno oko Južnoga pola Zemlje. Tu se jasno izriče razlika. Arktik je područje, a Antarktika kopno.

Pogledao sam kako je u nekim drugim jezicima i našao da u francuskome i engleskome nema razlike, francuski je *Arctique – Antarctique*, engleski *Arctic – Antarctic*. Međutim na internetu na engleskome jeziku piše da je Antarktika peti kontinent po veličini od sedam kontinenata. U Slovaru slovenskega knjižnega jezika opreka je jednoznačna, ali u liku *arktika – antarktika*, oba puta kao područje, zato vjerojatno i malim slovom. Jasnu sam razliku našao u njemačkome jeziku. U Wahrigovu njemačkome rječniku iz 1980. kaže se da je *Arktis* sjevernopolarno područje, *Antarktis* južno-

polarno područje, a *Antarktika* južnopolarni kontinent.

Mislim da je to dobro razgraničenje. Arktik i Antarktik su područja, a Antarktika je kontinent. Tako će nam biti jasnije da imamo jedan kontinent više, šest ako se Europa i Azija smatraju kao jedan kontinent, Eurazija, a sedam ako se Europa i Azija smatraju kao posebni kontinenti. Samo treba paziti kad se misli na *Antarktika*, a kad na *Antarktik* pa prema sadržaju upotrijebiti i naziv. U atlasima, drugim zemljopisnim priručnicima, leksikonima i enciklopedijama treba jasno opisati razliku, a jezični priručnici trebaju slijediti zemljopisno razlikovanje jer je ono opravdano, a ne kao dosad, bez posebnih proučavanja davati savjete i normativne odredbe kojekako.

Usput da napomenem da Bratoljub Klaić u Rječniku stranih riječi kaže da je isto i *Arktida* i *Anarktida*, ali kako nisam našao drugih potvrda, te nazive možemo smatrati ako ništa drugo, a ono zastarjelicama. Nisam posebno istraživao tko je prvi u hrvatskome jeziku upotrijebio *Antarktika*, prema podacima koje sam naveo, to je učinio Ivo Juras 1941. godine.

Stjepan Babić

KOREJA, A NE »KOREA«

Nastavnika D. M.-a zbunjuje to što je u proljeće i ljeto 2002., u vrijeme svjetskoga nogometnoga prvenstva u Japanu i Koreji, nailazio u tisku i na televiziji na ime *Korea*, pa pita nije li ipak točno *Koreja*.

Zaista, i u nas neki ljudi, najčešće pod utjecajem engleskoga imena *Korea* (pridjev *Korean*), to ime pišu tako, te dalje *korreanski*, *Koreanac*, *Koreanka*, *koreanac* (za automobile južnokorejske proizvodnje; malo slovo, kao *francuz* za ključ i kruh,

talijan za kruh, *mađarice* za karte itd.), a pojavi se povremeno i *Korejanac* i drugo s takvim *-eja-*. (Većina ljudi ne zna da postoji i naziv za jednu bolest *korèja*, koji nema nikakve veze s imenom *Korèja*.)

U hrvatskom bi jeziku bio moguć i oblik bez *j*, *Korea* – kao što su npr. osobna i druga imena (što ovdašnja, udomaćena, što preuzeta za proizvode i sl.) *Dea*, *Lea*, *Linea*, *Marea*, *Minea*, *Rea*, *Svea*, *Tea* ili *Andrea*, *Dorotea*, *Matea* uz *Andreja*, *Doroteja*, *Mateja* – no odavno se udomaćio oblik *Koreja*.

Dakle, treba biti *Koreja*, *korejski*, *Korejac*, *Korejka*, *korejac*. – I Hrvatski jezični savjetnik autorâ iz Instituta za hrvatski jezik (1999.) s oblika *Koreánac*, *Koreánka* upućuje na *Korèjac*, *Korèjka*.

Hrvatski enciklopedijski rječnik (HER), ur. Ranko Matasović i Ljiljana Jojić (2002.), daje prednost obliku *Korèjac* i u zagradi daje *Koreánac* kao razgovorno, no za ženski lik daje posve ravnopravno *Kòrèjka/Korèanka* (s naglascima i duljinama obilježeni- ma i neobilježenima upravo tako).

Evo pregleda podataka naših triju velikih rječnika.

Anić ³ 1998.	Šonje 2000.	HER 2002.
<i>(Koreja)</i>	<i>Koreja</i>	<i>Koreja</i>
<i>kòrèjskī</i>	<i>kòrèjskī</i>	<i>kòrèjskī</i>
<i>(Korejac)</i>	<i>Korèjac</i>	<i>Korèjac</i>
–	<i>Kòrèjka</i>	<i>Kòrèjka</i>
–	–	<i>Koreánac</i>
–	–	<i>Korèanka</i>

I kao dodatna informacija: u Rječniku stranih riječi Bratoljuba Klaića (npr. izdanje 1986.) naglasak je takav kakav je poslije u Šonjinu rječniku, a u Rječniku stranih riječi Vladimira Anića i Ive Goldsteina (1999.) nema imenâ zemalja.

I još o naglasku. – Od obaju oblika *Korèja* i *Korèja* sustavan je pridjev *kòrèjskī*, usp. *epikùrèjskī*, *euròpèjskī*, *farizèjskī*, *licèjskī*, *plèbèjskī*. Tako prema *Korèjac* (usp. *epikurèjac*, *plebèjac*) imamo sustavno *Kòrèjka* (u svemu tome dugo *è* ispred sklopa *j*+suglasnik), no u dijelu se razgovornoga jezika pojavljuje analoško *Korèjka*, što je eto zabilježeno i u jezičnom savjetniku. Naime, kako možemo pročitati u *Tvorbi riječi* Stjepana Babića (²1991., t. 843), u izvedenicama na *-ka* javlja se “i naglasak osnovne imenice [...], a taj se naglasak širi” na mnoge takve riječi. U dijelu razgovornoga jezika imamo i daljnju analošku promjenu naglaska pridjeva, pa prema *Korèja*, *Korèjac* imamo onda i *Korèjka*. Također, učvršćenje toga da drugi slog imena *Korèja* bude dug (dugouzlazni naglasak) pomogla je vjerojatno i duljina na istome mjestu u pridjevu *kòrèjskī*. Dakle, za nas je danas *Koreja*, *Korejac*, *Korejka*, *korejski* te za automobile i slično *korejac*.

Smatram da bi današnji neutralni naglasci bili *Korèja*, *Korèjac*, *Kòrèjka* i *kòrèjskī*.

A u vezi s Korejom – još i ovo. S obzirom na ono što bismo mogli zvati prisutnošću u svijetu, Južna je Koreja div prema siromašnoj “komunističkoj” Sjevernoj, i kada se govori o Koreji, zapravo se češće misli na Južnu Koreju, a ne na cijelu zemlju na Korejskom poluotoku. Svakako treba razlikovati ime zemlje od imena države: tako su imena zemalja *Južna Koreja*, *Sjeverna Koreja* te za cijelu tu raspolovljenu zemlju *Koreja*, a imena država *Republika Koreja*, *Demokratska Narodna Republika Koreja* (što se, kada je to ime potrebno, najčešće piše sa skraćenicom, *DNR Koreja*). U vijestima sa svjetskoga nogometnoga prvenstva prečesto se pisalo i govorilo *Republika Koreja*, a apsurdno je da su neke zemlje zvane po imenima zemalja, a neke po imenima država, pa su

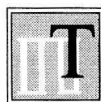
raznoliki parovi izgledali neobično. – I za nas danas: zemlja je *Hrvatska*, država je *Republika Hrvatska*.

Na korejskom se jeziku Koreja zove od konca XIV. naovamo *Chosŏn* (piše se da to znači “zemlja jutarnje tišine”) ili *Tae-han* (pa je Demokratska Narodna Republika Koreja *Chosŏn Minjujuŭi In'min Konghwaguk*, a Republika Koreja *Tae-han Min'guk* (“velika hanska = korejska republika”); nije isto to *hanski* i *hanski* “kineski”) te *Hanguk* (“hanska zemlja”), a Korejski poluotok *Han pando*.

Ime *Koreja* k nama je dospjelo preko zapadnoeuropskih jezika, iz oblika *Korea*. Taj se pojavio prvo u engleskom koncem XIX. stoljeća, zamijenivši stariji *Corea*, koji se rabio u raznim zapadnoeuropskim jezicima od XVII. st.; prvo takvo ime zabilježeno je u Nizozemaca u drugoj polovici XVI. stoljeća, kao *Cooray*, *Core*, a tomu su prethodili i portugalski oblici. Bit će da su europski oblici potekli iz arapskoga, od arapskih trgovaca. U korejskom je polazište ime *Koryŏ*, za državu koja je, obuhvativši u X. stoljeću državu *Silla* i *Paekche*, nastavila državu *Koguryŏ*. To dulje ime predak je imena *Koryŏ*: međukoraci su onovremeni oblici toga duljega imena u kineskom jeziku, koji je tamo funkcionirao kao viši jezik.

Alemko Gluhak

KAKO SE HRVATSKI KAŽE BAGLAMA, PANT ILI ŠARNIR

ea Šapina iz Zagreba pita kako se hrvatski kaže okov koji nosi prozorska ili vratna krila. Zna da se govori pant, ali misli da to nije hrvatski, ali drugu riječ ne zna.

Tuđicama se taj predmet naziva baglama, pant i šarnir, a hrvatski šarka, ali mi

se taj naziv nije učinio najbolji pa sam pogledao u rječnike.

Najprije u Klaićev Rječnik stranih riječi. Pod baglama sam našao da je to turcizam, “1. šarka; željezna naprava kojom su vrata pričvršćena za dovratnik; 2. tamburica sa tri žice”; pant je od njem. Band ‘veza’ i kao istoznačnice navodi: spojka, šarka, baglama, zglobnica; šarnir, franc. charnière, “spojnice na prozorima i na vratima; pantovi, šarke, zglobovi.”

Sjetio sam se da imam knjigu *Okov građevne stolarije* i pogledao sam što je u njoj. Autor je Rade Čokić, diplomirani inženjer, izdala ju je Tehnička knjiga 1980. u Zagrebu, a djelo ima i lektora Zvonimira Veljačića pa sam očekivao da ću tu naći najbolji izraz. Našao sam tu kao okov za prozor osnovni naziv petlja, nasadna petlja (nasadnica), francuska petlja, kombinirana petlja, šarnirska petlja, cilindrične ili bušene petlje. Kao vratni okov je osnovni naziv petlja, ima više vrsta petalja, a među njima i duga baglama, kratka baglama, križna baglama, stilska baglama. Iz teksta se razabire da se baglamama nazivaju starinske spojnice, a petljama nove, moderne. U rječniku na kraju knjige ima još šarnir petlja – petlja s više zglobova, za lakša krila.

Riječ zglobnica u tome značenju potvrđena je u Mlinima kod Dubrovnika.

Dakle hrvatskih naziva ima pet: šarka, spojka, zglob, zglobnica, petlja. Jasno je da to za nazivlje nije dobro i da treba odabrati najbolji. Mislim da ćemo se odmah složiti da spojka, zglob i petlja nisu dobri jer imaju druga značenja koja prevladavaju.

Najobičnija, najviše u upotrebi je šarka, ali i ona ima više značenja, 1. tamburica, 2. puška, 3. zmijska, 4. ime šarenoj domaćoj životinji, 5. bolest šljive bistrice, 6. okov, ne samo na vratima, nego može